

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(вибіркова фахова навчальна дисципліна)

БЮДЖЕТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Розробник:
ТЮТЮННИК Юрій, професор кафедри фінансів, банківської справи та
страхування, к.е.н., доцент

Полтава 2023 р.

Опис навчальної дисципліни та інформація про розробника

Назва навчальної дисципліни	Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	Вибіркова фахова навчальна дисципліна
Назва структурного підрозділу	Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Контактні дані розробників, які залучені до викладання	<i>Викладач:</i> Тютюнник Юрій, к.е.н., доцент <i>Контакти:</i> каб. 8 (корпус факультету обліку та фінансів) e-mail: iurii.tiutiunnyk@pdaa.edu.ua , тел.: 097-261-71-59, посилання на сторінку викладача: https://www.pdau.edu.ua/people/tyutyunnyk-yuriy-myhaylovych
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Спеціальність <i>Освітня програма</i>	072 Фінанси, банківська справа та страхування <i>ОПП Фінанси, банківська справа та страхування</i>
Попередні умови для вивчення навчальної дисципліни	Базові знання з фінансів, фінансів підприємств, бухгалтерського обліку, фінансового аналізу

Заплановані результати навчання:

Мета вивчення навчальної дисципліни

формування знань, необхідних для опанування механізму організації внутрішньофірмового планування, отримання теоретичних знань та практичних навичок щодо побудови системи бюджетування суб'єктів господарювання.

Основні завдання навчальної дисципліни:

з'ясування сутності та ролі бюджетування, вивчення й осмислення теоретичних знань щодо методології планування діяльності підприємства; оволодіння методикою бюджетування на підприємстві; вивчення видів та особливостей розробки бюджетів на підприємстві; набуття здобувачами вищої освіти вміння використовувати економічний інструментарій для проведення планових техніко-економічних розрахунків, розробки альтернативних планів та обґрунтування оптимальних варіантів розвитку підприємства.

Компетентності:

Загальні:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність працювати у команді.

Фахові:

- здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення;
- здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку;
- здатність планувати економічні процеси в сфері грошових, фінансових і кредитних відносин обґрунтовувати альтернативи прийняття управлінських рішень за всіма видами фінансової діяльності.

Програмні результати навчання, ПРН:

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.

ПР14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

ПР20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.

Програма та структура навчальної дисципліни

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
л		п	лаб	с.р.	л		п	лаб.	с.р.	
Тема 1. Сутність та значення фінансового планування на підприємстві	12	2	2	-	8	12	-	-	-	12
Тема 2. Теоретичні та організаційні основи бюджетування	12	2	2	-	8	12	2	-	-	10
Тема 3. Розробка системи бюджетів	12	2	2	-	8	12	-	-	-	12
Тема 4. Методичні основи бюджетування на підприємстві	12	2	2	-	8	12	-	-	-	12
Тема 5. Розробка операційного бюджету на підприємстві	24	2	6	-	16	24	2	2	-	20

Тема 6. Технологія складання фінансового бюджету підприємства	24	2	6	-	16	24	2	2	-	20
Тема 7. Оцінка ризиків при складанні бюджетів	12	2	2	-	8	12	-	-	-	12
Тема 8. Відповідальність та мотивація в бюджетуванні	12	2	2	-	8	12	-	-	-	12
Усього годин	120	16	24	-	80	120	6	4	-	110

Оцінювання результатів навчання

Форми контролю результатів навчання

Програмні результати навчання	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти			Разом
	Виконання вправ на практичних заняттях	Виконання завдань самостійної роботи	Розв'язування тестів	
ПР10	8	8	3	19
ПР13	8	8	3	19
ПР14	8	6	3	17
ПР16	8	6	3	17
ПР19	6	6	2	14
ПР20	6	6	2	14
Разом	44	40	16	100

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти			Разом
	Виконання вправ на практичних заняттях	Виконання завдань самостійної роботи	Розв'язування тестів	
Тема 1. Сутність та значення фінансового планування на підприємстві	4	2	2	8
Тема 2. Теоретичні та організаційні основи бюджетування	4	2	2	8
Тема 3. Розробка системи бюджетів	4	4	2	10
Тема 4. Методичні основи бюджетування на підприємстві	4	4	2	10
Тема 5. Розробка операційного бюджету на підприємстві	10	12	2	24
Тема 6. Технологія складання фінансового бюджету підприємства	10	12	2	24
Тема 7. Оцінка ризиків при складанні бюджетів	4	2	2	8
Тема 8. Відповідальність та мотивація в бюджетуванні	4	2	2	8
Разом	44	40	16	100

**Форма контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти:
виконання вправ на практичних заняттях**

Шкала та критерії оцінювання за одне завдання
2 бали – правильне виконання розрахунків і формулювання повних висновків, що дозволяє ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем; володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів; вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів; застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати; виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань; виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.
1 бал – незначна кількість помилок у розрахунках і формулювання неповних висновків, що дозволяє не повною мірою ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем; володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів; вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів; застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати; виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань; виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.
0 балів – неправильні розрахунки і відсутність висновків, що не дозволяє ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем; володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів; вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів; застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати; виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань; виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.

**Форма контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти:
виконання завдань самостійної роботи**

Шкала та критерії оцінювання за одне завдання
2 бали – правильне виконання розрахунків і формулювання повних висновків, що дозволяє ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем; володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів; вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів; застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати; виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань; виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.

1 бал – незначна кількість помилок у розрахунках і формулювання неповних висновків, що дозволяє не повною мірою ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем; володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів; вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів; застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати; виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань; виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.

0 балів – неправильні розрахунки і відсутність висновків, що не дозволяє ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем; володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів; вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів; застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати; виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань; виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.

Форма контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти: розв'язування тестів

Шкала та критерії оцінювання
0,2 бали – правильна відповідь на кожний із 10 тестів.

Трудомісткість:

Загальна кількість годин – 120 год. Кількість кредитів – 4. Форма семестрового контролю – залік.

Політика навчальної дисципліни

Відвідування занять є обов'язковим. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. За використання телефонів і комп'ютерних засобів без дозволу викладача, порушення дисципліни здобувач вищої освіти отримує на занятті 0 балів та зобов'язаний відпрацювати таке заняття.

Списування під час контрольних заходів заборонені (у т. ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПДАУ: <https://www.pdaa.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>.

Є можливість опанування даної навчальної дисципліни за програмами академічної мобільності (внутрішньої / міжнародної) за наявними укладеними угодами (договорами) між Університетом та закладом-партнером та / або індивідуальними запрошеннями. Визнання та

перезарахування результатів такого навчання відбувається спеціально створеною комісією на підставі поданих здобувачем вищої освіти відповідних документів з використанням Європейської кредитно-трансферної системи. Організаційні процеси навчання за програмами академічної мобільності регламентуються Положенням про академічну мобільність здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни:
робоча навчальна програма, презентація.

Рекомендовані джерела інформації:

Основні

1. Аранчій В.І., Некрасенко Л.А., Зоря О.П. Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання: навчальний посібник. Полтава: ПДАА, 2010. 400 с.
2. Батенко Л.П., Зінкевич Т.О., Кизенко О.О. та ін. Основи бюджетування: навчально-методичний посібник для сам. вивч. дисц. Київ: КНЕУ, 2010. 202 с.
3. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 31.08.2022).
4. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 31.08.2022).
5. Гудзь Ю.Ф. Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання: конспект лекцій. Кривий Ріг: ДонНУЕТ. 2018. 110 с.
6. Макалюк І.В., Джумакеєва Д.Д. Роль бюджетування у фінансовому плануванні підприємства. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2019. № 24. URL: <http://sb-keip.kpi.ua/article/view/190537> (дата звернення 31.08.2022).
7. Некрасенко Л.А., Сорокотяга С.М. Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання: навчально-методичний посібник. Полтава: ПДАА, 2013. 150 с.
8. Онісіфорова В.Ю., Осьмірко І.В. Бюджетування як ефективний інструмент поточного планування на підприємстві. *Проблеми та перспективи розвитку підприємництва*. 2020. № 25. С. 128-136. URL: <http://ppb.khadi.kharkov.ua/article/view/218739> (дата звернення 31.08.2022).
9. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 31.08.2022).
10. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення 31.08.2022).

11. Солоненко Т. Алгоритм визначення цілей у бюджетуванні. *Вісник КНТЕУ*. 2020. № 3. URL: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2020/03/08.pdf> (дата звернення 31.08.2022).

Допоміжні

1. Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання: метод. реком. для виконання практичної роботи здобувачами вищої освіти 4 курсу денної форми навчання напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит» / уклад. І. В. Баришевська. Миколаїв: МНАУ, 2017. 41 с. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/2556> (дата звернення 31.08.2022).

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 31.08.2022).

3. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12> (дата звернення 31.08.2022).

4. Роменська К.М. Гендерно-орієнтоване бюджетування в умовах розвитку бюджетного процесу України. 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/55.pdf (дата звернення 31.08.2022).

5. Тирінов А.В. Організація бюджетування на підприємстві як частина управлінського обліку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2019. № 34. С. 149-152. URL: <http://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/477/471> (дата звернення 31.08.2022).

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України: <http://ukrstat.gov.ua>.

2. Офіційний сайт журналу «Дебет-кредит»: <http://dtk.com.ua/?lang=ukr>.

3. Офіційний сайт журналу «Облік і фінанси»: <http://www.afj.org.ua/>.

4. Офіційний сайт журналу «Фінанси України»: <http://fu.minfin.gov.ua/>.

5. Сайт Верховної Ради України: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.

6. Сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua/>.